

Бірімқұлова Г.У.

*Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті,
Астана, Қазақстан
E-mail: gulnarabirimkulova2014@yandex.ru*

«ЖАҒАНДЫҚ ҚАҚПА» ЖӘНЕ «БІР БЕЛДЕУ – БІР ЖОЛ» ЖОБАЛАРЫНЫҢ ҚАЗАҚСТАНҒА ГЕОЭКОНОМИКАЛЫҚ ЖӘНЕ ГЕОСАЯСИ ӘСЕРІ

Аңдатпа. Мақала Қытай Халық Республикасы мен Еуропалық Одақ арасындағы ынтымақтастықтың экономикалық және саяси аспектілеріне арналған. Атап айтқанда, біз «Жаһандық қақпа» және «Бір жол» сияқты жаһандық экономикалық жобалар туралы айтып отырмыз. Сонымен қатар, аталған жобалар Қазақстанға да әсер етеді, өйткені ол көлік тораптарының тоғысқан жеріндегі елдердің бірі. Бұл ретте осы жұмыстың мақсаты «Жаһандық шлюз» және «Бір жол» жобаларының геоэкономикалық және геосаяси аспектілерінің Қазақстанға әсерін талдау болып табылады. Бұл ретте автор бұл жобалар көлік, денсаулық сақтау, климат, энергетика және басқа да экономикалық секторлар мен қызмет салаларына қатысты мәселелердің кең ауқымын қамтитынын атап өтеді. Сайып келгенде, автор Қазақстан үшін сыртқы саясатында көпвекторлы бағытты ұстану аса маңызды деген қорытындыға келеді. Өйткені бұл оған аймақтық үдерістерде сенімді медиатор ретінде әрекет етуге мүмкіндік береді. Қазіргі жаһанданған әлем жағдайында «Жаһандық қақпа» және «Бір белдеу – бір жол» жобалары осы бастамаларға енгізілген елдердің геоэкономикалық және геосаяси дамуы үшін ерекше маңызға ие болады. Қазақстан трансұлттық инфрақұрылымдық жобалардың негізгі қатысушысы ретінде өз ресурстары мен мүдделі тараптарды тиімді басқаруға шақырудың алдында тұр.

Бұл зерттеудің мақсаты «Жаһандық қақпа» және «Бір белдеу – бір жол» жобаларының Қазақстанға геоэкономикалық және геосаяси әсерін талдау болып табылады. Осы мақсатқа жету үшін келесі міндеттер қойылды:

«Жаһандық қақпа» және «Бір белдеу – бір жол» жобаларының негізгі принциптері мен мақсаттарын зерттеу; Инфрақұрылымдық инвестицияларды, сауда ағындарын және экономикалық ынтымақтастықты қоса алғанда, осы жобалардың Қазақстанның экономикалық дамуына әсерін талдау; Өңірлік динамикадағы және сыртқы саяси байланыстардағы өзгерістерді қоса алғанда, Қазақстанның осы жобаларға қатысуының геосаяси салдарын бағалау; «Жаһандық қақпа» және «Бір белдеу – бір жол» жобаларына қатысудан Қазақстан үшін әлеуетті артықшылықтар мен тәуекелдерді анықтау.

Зерттеу ғылыми жарияланымдарды, ресми құжаттарды, статистикалық деректерді және сараптамалық бағалауларды қоса алғанда, әртүрлі көздерден алынған өзекті ақпаратты жинауға және талдауға негізделеді. Талдау әдістері салыстырмалы талдауды, болжамды бағалауды және деректерді түсіндіруді қамтиды.

Кілт сөздер: «Жаһандық қақпа», «Бір белдеу – бір жол», Қазақстан, Қытай, геосаясат.

Кіріспе

Қытайдың көпвекторлы экономикалық кеңеюінде Еуропа сөзсіз ерекше орын алады. Еуропалық Одақ-инновациялық салада жоғары технологиялары бар дамыған батыс әлемінің бөлігі. Сонымен қатар, Еуропалық Одақ (*әрі қарай-ЕО*) елдері Қытай Халық Республикасы (*әрі қарай – ҚХР*) өнімдері үшін тартымды нарық ұсынады. Соңғы бірнеше жыл ішінде ҚХР Еуропалық Одақтың маңыздылығы мен көлемі бойынша екінші сауда серіктесі болып табылады деп айту жеткілікті. 2018 жылы екі жақтың тауар айналымы тарихи рекордты

бұзып, 682 миллиард долларды құрады. Әрине, пандемия Қытайдың имиджіне қатты соққы берді, ол бірқатар елдердің көз алдында өлімге әкелетін вирустың отаны болып табылады және ДДҰ-ға уақтылы ақпарат бермегені үшін жауап береді. Алайда, кейбір еуропалық саясаткерлердің, атап айтқанда Ангела Меркельдің айтуынша, Қытай Еуропаның басты сауда серіктесі болып қала береді.

Зерттеу материалдары мен әдістері

Осы мақалада талдау және синтез сынды жалпы ғылыми әдістерді қолданылды. Сонымен қатар әртүрлі статистикалық, сондай-ақ экономикалық көрсеткіштерді пайдаланылғанда, диахрондық әдіс қолданылды.

Талқылау

Бұл тақырыптың жекелген қырлары зерттеушілердің ғылыми еңбектерінде көрініс тапқанымен, өңірлік экономикалық жобалардың Қазақстанға деген әсері зерттелмеген деп айтуға болады. Сондықтан осы мақалада біз осы аспектіге назар аудардық.

Зерттеу нәтижелері

Қытай – Еуропалық қатынастар 1975 жылы ҚХР мен Еуропалық қауымдастық арасында құрылған екіжақты қатынастар екені мәлім. Бүгінгі таңда Қытай ЕО-ның ең ірі сауда серіктестерінің біріне айналды.

Сонымен бірге, Оңтүстік-шығыс, Оңтүстік және Орталық Азия елдері арқылы Қытайды Африканың шығыс жағалауымен, Таяу Шығыспен және Еуропамен қосу үшін өңіраралық көлік және логистикалық инфрақұрылымды дамыту бойынша Қытайдың «Бір белдеу-бір жол» бастамасы контекстінде Еуропалық Одақ пен Қытай Халық Республикасының тікелей шетелдік инвестициялар саласындағы ынтымақтастығы жылда жылға артуда. Соңғы жылдары Еуропалық Одақ басталған тікелей шетелдік инвестицияларды бақылау тетіктерін ұлттықтан жоғары деңгейде құру процесі үдеріспен қатар «Белдеу және жол» бастамасы шеңберінде Қытаймен ынтымақтастықтың форматтары мен болашағына қатысты мүше мемлекеттердің ортақ ұстанымын қалыптастыру жүріп жатыр.

Қытайдың «Бір белдеу, бір жол» бастамасының аясында ЕО мүше елдерің көп бөлігі Қытайға инвестициялық тәуелді болды. Сол ықпалдықтан шығу үшін Брюссель дамушы елдерге инфрақұрылымды дамыту үшін 300 миллиард еуро инвестиция бөлді. Еурокомиссия басшысы Урсула фон дер Ляйеннің пікірінше, «Жаһандық қақпа» Еуропалық жобасы экономикасы төмен елдер үшін неғұрлым тартымды балама болуы және «Бір белдеу, бір жол» бастамасы аясында Қытаймен ынтымақтастығынан гөрі көп пайда әкелуі тиіс» [1].

Брюссель негізгі инвестициялардың цифрлық жобаларға, көлікке, денсаулық сақтауға, климат пен энергияға, айналып келгенде білімге бағытталғанын қалайды. Ұлы Жібек Жолын жаңғыртудың Қытай тұжырымдамасы аясында 2013 жылдан бастап Жаһандық инфрақұрылымдық жобалардың үлкен жиынтығы жүзеге асырылуда. Бұған серіктес ретінде Ресей де қатысады. Еуропалық Парламенттегі Қытай істерінің жетекші маманы Еуропалық Одақ жаңа үлкен ойынға кеш кіреді деп санайды, бірақ қажетті нәтижелер қазірдің өзінде байқалды.

Ал батыс еуропалық депутаты Рейнхард Бутикофердің айтуынша «Жаһандық қақпа» жобасын бір ғана талқылауы Қытайға өз әсерін тигізді» [2]. Өйткені Бейжіңнің БАҚ өкілдерінің жарияланымдарын қарастырсақ Си Цзиньпин сапалы жобалар және тұрақтылық туралы айтқанын байқаймыз. Еуропа үшін Қытайдың қазір осы өлшемдерге жақындағаны оң нәтиже болып табылады.

Еуропалық Комиссия ЕО капиталы салынатын нақты жобаларды атаған жоқ. Алайда Брюссельдегі ақпарат көздері бұл елдер мен континенттерді деректерді беру және көлік

артерияларын салу үшін су асты кабельдерін төсеу арқылы байланыстыруы мүмкін деген болжам бар.

ЕО – ға мүше мемлекеттер үшін екіжақты және көпжақты деңгейлерде – ҚХР-мен қатынастарда келісілген тәсілді әзірлеу қажеттілігі; экономикалық және сауда ынтымақтастығы тетіктерінің ЕО заңнамасының нормаларына және ДСҰ қағидаттарына сәйкестігі; ҚХР мен ЕО арасындағы инвестициялық ынтымақтастық жөніндегі жаңа тегіс қамти алатын келісімді әзірлеу және қабылдау белгіленген. Бұл келісім ЕО компанияларының Қытай нарығына және ҚХР компанияларының ЕО нарығына кіру деңгейлерін сәйкестендіруге арналған. Оған қол қою 2020 жылы жоспарланған болатын, бірақ бұған пандемия кедергі келтірді. Болашақ келісімнің маңызды тармағы ЕО экономикасының аса маңызды секторларын заңсыз және әділетсіз мәмілелерден қорғауды қамтамасыз ететін тетіктерді құру болуы тиіс. «Бір белдеу – бір жол» бастамасы шеңберінде Еуропалық Одақ ЕО – Қытай (The EU – China Connectivity Platform) біріктіруші платформасы арқылы әріптестікті ілгерілетуді талап етеді. ЕО үшін бұл тетік «БББЖ» жобаларының бірлестіктің өз стратегиялары мен жоспарларына сәйкестігін және олардың іске асырылуын, оның ішінде оларды қаржыландыруды бақылауды қамтамасыз ететін болады және БББЖ бастамасына қосылған басқа елдермен негізгі ынтымақтастық болуға тиіс [3].

«БББЖ» бастамасына қатысты келісілген саясатты әзірлеумен қатар, Еуроодақ деңгейіндегі басқа да маңызды процесс тікелей шетелдік инвестицияларды бақылау нормаларын коммунитаризациялау болып табылады. Біріншіден, ЕО мүше мемлекеттер арасындағы транзакциялар туралы хабардар етуді қамтитын үшінші елдерден тікелей шетелдік инвестицияларды мониторингтеу тетігін әзірлеуге тырысуда. Негізгі міндет жалпы ұлттықтан жоғары тетікті құрмай-ақ, инвестициялық ағындарды мониторингтеу мен реттеудің ұлттық тетіктерін үйлестіру болып табылады. Мұндай тәсіл ұлттық үкіметтерге, егер олар ұлттық қауіпсіздікке қауіп төндіретін болса, қандай инвестициялық жобалар немесе мәмілелер мақұлданыуы немесе бұғатталуы тиіс екенін дербес анықтауға мүмкіндік береді. Екіншіден, ЕО жалпыеуропалық экспорттық және инвестициялық саясатты қайта қарауды және оны қолдану аясын кеңейтуді жоспарлап отыр. Әзірге жалпы еуропалық режим тек қосарланған тауарлардың экспортын реттейді. 2016 ж. Еуропалық комиссия зияткерлік меншік құқығына және технологиялар трансферіне жалпыеуропалық режимді қолдану аясын кеңейтетін келісім жобасын ұсынды. ЕО-ның Бірыңғай ішкі нарығы үшін бүкіл Еуроодақтың қауіпсіздігі мүддесінде тікелей шетелдік инвестицияларға қатысты үйлестірілген саясат талап етіледі. Тікелей шетелдік инвестицияларды бақылау мен бағалаудың бірыңғай жүйесін құру мүмкін болатын шешім болады. Негізгі міндет жалпы ұлттықтан жоғары тетікті құрмай-ақ, инвестициялық ағындарды мониторингтеу мен реттеудің ұлттық тетіктерін үйлестіру болып табылады. Мұндай тәсіл ұлттық үкіметтерге, егер олар ұлттық қауіпсіздікке қауіп төндіретін болса, қандай инвестициялық жобалар немесе мәмілелер мақұлданыуы немесе бұғатталуы тиіс екенін дербес анықтауға мүмкіндік береді. Екіншіден, ЕО жалпыеуропалық экспорттық және инвестициялық саясатты қайта қарауды және оны қолдану аясын кеңейтуді жоспарлап отыр. Әзірге жалпы еуропалық режим тек қосарланған тауарлардың экспортын реттейді. 2016 ж. Еуропалық комиссия зияткерлік меншік құқығына және технологиялар трансферіне жалпыеуропалық режимді қолдану аясын кеңейтетін келісім жобасын ұсынды. ЕО-ның Бірыңғай ішкі нарығы үшін бүкіл Еуроодақтың қауіпсіздігі мүддесінде тікелей шетелдік инвестицияларға қатысты үйлестірілген саясат талап етіледі. Тікелей шетелдік инвестицияларды бақылау мен бағалаудың бірыңғай жүйесін құру мүмкін болатын шешім болады. Әзірге бұл ЕО деңгейіндегі бірыңғай орталықтандырылған бақылауды білдірмейтін ұсыным шаралары екенін атап өткен жөн. 2020 жылғы наурызда Еуропалық комиссияның тікелей шетелдік

инвестицияларды мониторингтеу тетігі жөніндегі қосымша нұсқаулығы шығарылды. Негізгі мәселе бақылауды күшейтуге шақыру болды, өйткені COVID-19 пандемиясынан туындаған дағдарыс жағдайында ЕО-да бизнесті жаппай сатып алу қаупі болуы мүмкін. Бұл, әсіресе, ЕО заңнамасының стандарттары бойынша аса маңызды болып табылатын денсаулық сақтаумен байланысты кәсіпорындарға қатысты. Құжат тек ірі кәсіпорындармен ғана емес, тіпті маңызды және ғылымды қажет ететін салаларға жататын шағын фирмалармен (немесе стартаптармен) де мәмілелерді талдау қажеттілігін көрсетеді.

ЕО-ның 14 елі қазірдің өзінде осындай тетіктерді құрды. Еуропалық комиссия оларды барлық маңызды салаларда қолдануға шақырады және басқа мүше мемлекеттерге бақылаудың ұқсас тетіктерін әзірлеуді, сондай-ақ егер олар акционерге компанияны басқару және оны бақылау саласындағы ішінара құқықтарды қамтамасыз ете алатын болса, тікелей ғана емес, сонымен қатар портфельдік шетелдік инвестицияларды бақылауды күшейтуді ұсынады. Мемлекеттерге «алтын акция» қағидаты бойынша стратегиялық маңызды компанияларда ерекше құқықтар беру мүмкіндігі қарастырылуда. Бұл ұлттық үкіметтерге мемлекет пен қоғамның қауіпсіздігі мен тұрақтылығына қатер төндіруі мүмкін мәмілелерді бақылауға мүмкіндік береді.

ҚХР-ға және оның «Бір белдеу-бір жол» бастамасына қатысты Еуроодақ үшін ортақ саясатты қалыптастыру әрекеттерін, ең алдымен, еуропалық интеграцияның локомотиві деп танылған ГФР мен Францияның қолдауымен ЕО институттары белсенді түрде жүзеге асырады. Бұл желіні өткізудің негізгі тетіктері 1998 жылдан бері жыл сайын өткізіліп келе жатқан ЕО – Қытай саммиті және ЕО–Қытай диалогы платформасы болып табылады. Қытай ЕО елдерімен ынтымақтастықты екіжақты деңгейде, сондай-ақ оның бастамасы бойынша құрылған көпжақты форумдар арқылы белсенді түрде қолдайды, бұл ЕО ішінде бірыңғай позицияны қалыптастыруды қиындатады. 2012 жылдан бастап жыл сайын өткізілетін Қытай мен Орталық және Шығыс Еуропа мемлекеттері арасындағы ынтымақтастық жөніндегі Форум ҚХР мен 17 қатысушыны біріктіреді: Албания, Босния және Герцеговина, Болгария, Мажарстан, Грекия, Латвия, Литва, Польша, Румыния, Сербия, Солтүстік Македония, Словакия, Словения, Черногория, Чехия, Хорватия және Эстония. Оның басты міндеті-Қытайдың ЕО-ға жақында қосылған немесе оны жақын арада жоспарлап отырған елдермен (Албания, Босния және Герцеговина, Сербия, Солтүстік Македония, Черногория) ынтымақтастығын басым дамыту. Бұл ҚХР-ның ЕО мүше елдеріндегі экономикасы әлсіз мемлекеттерге қорды салуда. ЕО өз біртұтастығын сақтап қалу үшін «Жаһандық қақпа» жобасын іске асыруды көздеуде. Еуропалық бастама тұтастай алғанда ЕО – ның қытайлық «Бір белдеу-бір жол» жауабы ретінде сипатталғанымен, жаңа жобаны жақтаушылар бұл тек Бейжіңмен бәсекелестік емес деп санайды. Оны тек еуропалық миссия ретінде қарастыруға болмайды [4].

Жоғарыда айтылғандарды тұжырымдасақ, ЕО пен Қытай арасындағы әрекеттестік әлі де болса саяси шешімін таппаған, бірақ сауда-экономикалық әрекеттестік басым бағытта даму жолында екенін айқындадық. Сонымен бірге, ҚХР «Бір белдеу бір жол жобасы» аясында ЕО-пен географиялық тұрғыда алшақтықты геоэкономикалық тұрғыда жақындастыру мақсатында Орта Азия арқылы жолдар салды. Оған дәлелдің тағы бір көрінісі мемлекетіміз Қазақстан арқылы өтетін «Батыс Еуропа-Батыс Қытай» Халықаралық көлік дәлізі.

Еуропалық Одақ пен Қазақстан Республикасы қарым-қатынасына тоқталсақ, 1991 жылы тәуелсіздік алған күннен бастап серіктес болып табылады. 2015 жылғы желтоқсанда Еуропалық Одақ пен Қазақстан кеңейтілген әріптестік пен ынтымақтастық туралы келісімге (КӘЫК) қол қойды. ЕО Орталық Азиядағы әріптестерінің бірімен қол қойған алғашқы осындай келісім болып табылатын бұл жаңа келісім ЕО мен Қазақстан арасындағы ынтымақтастықты жаңа деңгейге шығарады. Сонымен қатар, Еуропалық Одақ пен Қазақстан Республикасы арасында тығыз сауда-экономикалық әріптестік қалыптасты. Мысалы, ЕО

Қазақстанның алғашқы сауда серіктесі болып табылады, оның үлесіне елдің сыртқы саудасының 40% тиесілі. ЕО Қазақстандағы ең ірі инвестор болып табылады, оның үлесіне тікелей шетелдік инвестициялардың (ТШИ) жалпы ағынының 48%-ы және 2018 жылы орналастырылған ТШИ жалпы көлемінің 60% - ға жуығы тиесілі.

Кеңейтілген әріптестік пен ынтымақтастық туралы келісім (КӘЫК) ЕО мен Қазақстан арасындағы сауда-экономикалық қатынастарды реттейді. Сауда және кәсіпкерлік туралы КӘЫК ережелері еуропалық және қазақстандық компаниялар үшін мынадай бағыттарда нормативтік-құқықтық ортаны жетілдіру арқылы сауда және инвестициялық қатынастарды нығайтуға ықпал етеді:

- қызметтер саудасы.
- компанияларды құру және басқару.
- капитал қозғалысы.
- шикізат материалдары және энергетика.
- Мемлекеттік сатып алулар.
- зияткерлік меншік құқығы [5].

Сауда-экономикалық байланыстар ЕО мен Қазақстан арасындағы ынтымақтастық жөніндегі Кеңестің жыл сайынғы отырыстары шеңберінде тұрақты талқылануда, онда олардың әріптестіктегі шешуші рөлі атап өтіледі.

Ал Қазақстан Республикасы мен Қытай Халық Республикасы арасындағы дипломатиялық қатынастар 1992 жылғы 3 қаңтарда орнатылды. 2021 жылғы Қазақстан мен Қытай арасындағы сауда байланыстарының талдауы екіжақты тауар айналымы өсімінің оң динамикасын көрсетті. 2021 жылы ҚР ҚМ МКК деректері бойынша екіжақты сауда көлемі 18,2 млрд. (+15,2%), ҚР экспортын қоса алғанда – 9,9 млрд. (+4,8%) және импорт – 8,3 млрд. (+30,5%).

ҚР ҚМ МКК деректері бойынша Қытай Қазақстанның ірі сыртқы сауда серіктестерінің біріне айналды, оның үлес салмағы Қазақстанның жалпы тауар айналымында 2021 жылы – 24,1%.

Қазақстан-Қытай Іскерлік кеңесі (ҚКІК) ҚР мен ҚХР бизнес-топтарының өкілдері үшін диалог алаңы, сондай-ақ екі ел арасындағы сауда-экономикалық және инвестициялық ынтымақтастықты дамытудың маңызды құралы болып табылады. 2013 жылдан бастап 2019 жылға дейінгі кезеңде жалпы сомасы 57,68 млрд. доллар болатын 189 коммерциялық құжатқа қол қойылған ҚКІК 6 отырысы өтті [6].

«Нұрлы Жол» жаңа экономикалық саясатын Қытайдың «Бір белдеу, бір жол» бастамасымен ұштастыру табысты ілгерілеп келеді. Қазіргі уақытта Қазақстан мен ҚХР арасындағы теміржол көлігімен жүк тасымалдау «Достық – Алашанькоу» және «Алтынкөл – Қорғас» шекаралық өткелдері арқылы жүзеге асырылады.

Бұл көрсеткіштер Қазақстанға көршілес жатқан ҚХР-мен әрекеттестік бір жыл бұрын кеш басталса да, ЕО пен әрекеттестік көрсеткіштерінен жоғары екенін айқындайды.

Ляньюньгандағы Қытай-Қазақстан транзиттік логистикалық базасының құрылысының арқасында біз бүкіл тарихымызда тұңғыш рет Тынық мұхитына шыға алдық. Бұдан басқа, БББЖ - ны «Нұрлы жол» жаңа экономикалық саясатымен ұштастыру шеңберінде Қазақстан аумағы арқылы «Батыс Еуропа-Батыс Қытай» автомагистралі және басқа да ондаған бағыттар салынды, бұл елдің транзиттік және экспорттық әлеуетін күшейтуге мүмкіндік береді. Жалпы, сарапшылар атап өткендей, «БББЖ» Қазақстанды құрлықшілік мемлекеттен Еуразия құрлығын Азия-Тынық мұхиты өңірімен байланыстыратын маңызды көлік хабына айналдыруда маңызды рөл атқарады [7–15; и др.].

Әзірге Еуропа тарапының «Жаһандық қақпа» жобасы Қазақстанға өз әсерін геоэкономикалық тұрғыда тигізе қоймағанмен, алдыңғы он жылдықта «БЖББ» жобасы әсерімен бірдей болуы ықтимал. Ал қазіргі таңда басты назарда «Батыс Еуропа-Батыс

Қытай» көлік дәлізі бойындағы қауіпсіздік шараларын басты назарда ұстау қажеттілігі туындап отыр. Осы орайда екі тарапты жетік меңгерген шығыстанушы маман иелерін даярлау жұмыстарын жүргізу қажеттілігі туындайды.

Қорытынды

Қорытындылай келе, мемлекетіміздің көп векторлы сыртқы саясатты ұстануы қазіргі таңда өте өзекті болып тұр. Қазақстан сыртқы саясатта да, сыртқы экономикалық қатынастар саласында да көпвекторлы қағидатты ұстанады. ҚР Президенті Қ. Тоқаев іс жүзінде Қазақстанның көпвекторлы саясатының авторы және тікелей жүргізуші дипломаты болды. Қазақстан үшін ЕО-мен, ҚХР-мен және басқа да серіктестермен ынтымақтастықтың маңызы зор. Өйткені Қазақстанның ЕО мен ҚХР арасындағы көпірлік рөлімен қатар, сенімді медиатор ретіндегі ҚР рөлі күрт өседі. Осы уақытқа дейін өршіп тұрған коронавирустық пандемия Қазақстанның өңірлік актор және Халықаралық медиатор ретіндегі мәртебесіне әсер етпейді деп үміттенеміз.

Әдебиет:

1. Global Gateway – the European Union’s new connectivity strategy // URL: Global Gateway – the European Union’s new connectivity strategy | Merics (Қаралған күні: 29.06.2022).
2. Principles of the Global Gateway // URL: Global Gateway | European Commission (europa.eu) (Қаралған күні: 29.06.2022).
3. Wike R., Poushter J., Silver L., Bishop C. Globally, More Name U.S. Than China as World’s Leading Economic Power // Pew Research Center. 2017. July 13 // URL: <http://www.pewglobal.org/2017/07/13/more-name-u-s-thanchina-as-worlds-leading-economic-power> (Қаралған күні: 29.06.2022).
4. The One Belt One Road Initiative: An Opportunity for Western Balkans // Intesa Sanpaolo – International Research Network. 2016. May // URL: <http://www.group.intesasanpaolo.com/scriptIsir0/si09/contentData/view/onebelt.pdf?id=CNT-05-00000004B2BE0&ct=application> (Қаралған күні: 29.06.2022).
5. China: EBRD shareholder profile // European Bank for Reconstruction and Development. 2016. January // URL: <http://www.ebrd.com/who-we-are/structure-and-management/shareholders/china.html> (Қаралған күні: 29.06.2022).
6. Silk Road Fund joins ChemChina in industrial investment in Pirelli & C.SpA // China Daily. 2015. June 5 // URL: http://www.chinadaily.com.cn/business/2015-06/05/content_20923643.html (Қаралған күні: 29.06.2022).
7. Гоя Бежан. Влияние Китая на экономическое сотрудничество Казахстана со странами Центральной Азии // Инновации и инвестиции. 2021. № 11. С. 19–21.
8. Ма Ифэн. Социально-экономические отношения между Казахстаном и Китаем после распада СССР // Genesis: исторические исследования. 2020. № 10. С. 105–112.
9. Ли Сялань. Возможные сценарии сопряжения проекта ЕАЭС, Нурлы-Жол и инициативы «Один пояс, один путь» // Постсоветские исследования. 2023. Т. 6. № 5. С. 567–574.
10. Тянь Е. Сотрудничество КНР и Республики Казахстан в области использования водных ресурсов трансграничных рек: проблемы и перспективы // Геополитика и патриотическое воспитание 2022. № 61. С. 22–32.
11. Тараканова Т.С. Экономическое сотрудничество Китайской Народной Республики со странами Шанхайской организации сотрудничества // Управленческое консультирование. 2017. № 3. С. 159–163.

12. Беделадзе Д.С., Белоусова Д.В. Торгово-экономическое сотрудничество Республики Казахстан с КНР и влияние этого на развитие интеграции в формате ЕАЭС // Постсоветские исследования. 2020. Т.3. № 2. С. 145–154.

13. Соломатина А.Р. Цифровой шёлковый путь, как составляющая инициативы «Один пояс – Один путь» // Постсоветские исследования. 2021. Т.4. № 4. С. 296–306.

14. Ижу Лю, Авдокушин Е.Ф. Формирование основ «Цифрового шелкового пути» // Мир новой экономики. 2019. №4. С. 62–71.

15. Лю Ижу «Цифровой шелковый путь» как инновационная основа глобального проекта «Один пояс, Один путь» // Инновации и инвестиции. 2020. № 12. С. 278–282.

References:

1. Global Gateway – the European Union’s new connectivity strategy // URL: Global Gateway – the European Union’s new connectivity strategy | Merics (Date viewed: 29.06.2022).

2. Principles of the Global Gateway // URL: Global Gateway | European Commission (europa.eu) (Date viewed: 29.06.2022).

3. Wike R., Poushter J., Silver L., Bishop C. Globally, More Name U.S. Than China as World’s Leading Economic Power // Pew Research Center. 2017. July 13 // URL: <http://www.pewglobal.org/2017/07/13/more-name-u-s-thanchina-as-worlds-leading-economic-power> (Date viewed: 29.06.2022).

4. The One Belt One Road Initiative: An Opportunity for Western Balkans // Intesa Sanpaolo – International Research Network. 2016. May // URL: <http://www.group.intesasanpaolo.com/scriptIsir0/si09/contentData/view/onebelt.pdf?id=CNT-05-00000004B2BE0&ct=application> (Date viewed: 29.06.2022).

5. China: EBRD shareholder profile // European Bank for Reconstruction and Development. 2016. January // URL: <http://www.ebrd.com/who-we-are/structure-and-management/shareholders/china.html> (Date viewed: 29.06.2022).

6. Silk Road Fund joins ChemChina in industrial investment in Pirelli & C.SpA // China Daily. 2015. June 5 // URL: http://www.chinadaily.com.cn/business/2015-06/05/content_20923643.html (Date viewed: 29.06.2022).

7. Goya Bezhan. Vliyaniye Kitaya na ekonomicheskoye sotrudnichestvo Kazakhstana so stranami Tsentralnoy Azii [China's influence on economic cooperation between Kazakhstan and Central Asian countries] // Innovatsii i investitsii. 2021. № 11. S. 19–21. [in Russ.].

8. Ma Ifen. Sotsialno-ekonomicheskkiye otnosheniya mezhdru Kazakhstanom i Kitayem posle raspada SSSR [Socio-economic relations between Kazakhstan and China after the collapse of the USSR] // Genesis: istoricheskkiye issledovaniya. 2020. № 10. S. 105–112. [in Russ.].

9. Li Syalan. Vozmozhnye stsenarii sopryazheniya proyekta YeAES, Nurly-Zhol i initsiativy «Odin poyas, odin put» [Possible scenarios for linking the EAEU project, Nurly-Zhol and the “One Belt, One Road” initiative] // Postsovetskiye issledovaniya. 2023. Т. 6. № 5. S. 567–574. [in Russ.].

10. Tyan Ye. Sotrudnichestvo KNR i Respubliki Kazakhstan v oblasti ispolzovaniya vodnykh resursov transgranichnykh rek: problemy i perspektivy [Cooperation between the PRC and the Republic of Kazakhstan in the field of use of water resources of transboundary rivers: problems and prospects] // Geopolitika i patrioticheskoye vospitaniye 2022. № 61. S. 22–32. [in Russ.].

11. Tarakanova T.S. Ekonomicheskoye sotrudnichestvo Kitayskoy Narodnoy Respubliki so stranami Shankhayskoy organizatsii sotrudnichestva [Economic cooperation of the People's Republic of China with the countries of the Shanghai Cooperation Organization] // Upravlencheskoye konsultirovaniye. 2017. № 3. S. 159–163. [in Russ.].

12. Bedeladze D.S., Belousova D.V. Torgovo-ekonomicheskoye sotrudnichestvo Respubliki Kazakhstan s KNR i vliyaniye etogo na razvitiye integratsii v formate YeAES [Trade and economic cooperation of the Republic of Kazakhstan with the PRC and the impact of this on the development

of integration in the EAEU format] // Postsovetskiye issledovaniya. 2020. T.3. № 2. S. 145–154. [in Russ.].

13. Solomatina A.R. Tsifrovoy shyolkovy put, kak sostavlyayushchaya initsiativy «Odin poyas – Odin put» [Digital Silk Road as a component of the “One Belt – One Road” initiative] // Postsovetskiye issledovaniya. 2021. T.4. № 4. S. 296–306. [in Russ.].

14. Izhu Lyu, Avdokushin Ye.F. Formirovaniye osnov «Tsifrovogo shelkovogo puti» [Forming the foundations of the “Digital Silk Road”] // Mir novoy ekonomiki. 2019. №4. S. 62–71. (in Rus.)

15. Lyu Izhu. «Tsifrovoy shelkovy put» kak innovatsionnaya osnova globalnogo proyekta «Odin poyas, Odin put» [“Digital Silk Road” as an innovative basis for the global project “One Belt, One Road”] // Innovatsii i investitsii. 2020. № 12. S. 278–282. [in Russ.].

Биримкулова Г.У.

Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан

E-mail: gulnarabirimkulova2014@yandex.ru

ГЕОЭКОНОМИЧЕСКОЕ И ГЕОПОЛИТИЧЕСКОЕ ВОЗДЕЙСТВИЕ ПРОЕКТОВ «ГЛОБАЛЬНЫЕ ВОРОТА» И «ОДИН ПОЯС – ОДИН ПУТЬ» НА КАЗАХСТАН

Аннотация. Статья посвящена экономико-политическим аспектам сотрудничества между Китайской Народной Республикой и Европейским Союзом. В частности, речь идет о таких носящих глобальный характер экономических проектах, как «Глобальные ворота» и «Один путь». Вместе с тем указанные проекты затрагивают также и Казахстан, поскольку он является одной из стран на пересечении транспортных узлов. Исходя из этого цель данной работы – проанализировать воздействие геоэкономических и геополитических аспектов проектов «Глобальные ворота» и «Один путь» на Казахстан. При этом автор отмечает, что данные проекты охватывают широкий круг вопросов, связанных с транспортом, здравоохранением, климатом, энергетикой и другими отраслями экономики и сферами деятельности. В конечном счете автор приходит к выводу о крайней важности для Казахстана придерживаться многовекторности в своей внешней политике. Это позволяет ему выступать в роли надежного медиатора в региональных процессах.

В условиях современного глобализированного мира проекты «Глобальные ворота» и «Один пояс – один путь» приобретают особую значимость для геоэкономического и геополитического развития стран, включенных в данные инициативы. Казахстан, как ключевой участник транснациональных инфраструктурных проектов, стоит перед вызовом эффективного управления своими ресурсами и заинтересованными сторонами.

Целью данного исследования является анализ геоэкономического и геополитического воздействия проектов «Глобальные ворота» и «Один пояс – один путь» на Казахстан. Для достижения данной цели поставлены следующие задачи:

Изучение основных принципов и целей проектов «Глобальные ворота» и «Один пояс – один путь»; Анализ воздействия данных проектов на экономическое развитие Казахстана, включая инфраструктурные инвестиции, торговые потоки и экономическое сотрудничество; Оценка геополитических последствий участия Казахстана в данных проектах, включая изменения в региональной динамике и внешнеполитические связи; Выявление потенциальных преимуществ и рисков для Казахстана от участия в проектах «Глобальные ворота» и «Один пояс – один путь».

Исследование будет основано на сборе и анализе актуальной информации из различных источников, включая научные публикации, официальные документы, статистические данные

и экспертные оценки. Методы анализа будут включать сравнительный анализ, прогностическую оценку и интерпретацию данных.

Ключевые слова: «Глобальные ворота», «Один пояс – один путь», Казахстан, Китай, геополитика.

Birimkulova G.U.

L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan

E-mail: gulnarabirimkulova2014@yandex.ru

GEOECONOMIC AND GEOPOLITICAL IMPACT OF THE GLOBAL GATE AND «ONE BELT – ONE ROAD» PROJECTS TO KAZAKHSTAN

Abstract. The article is devoted to the economic and political aspects of cooperation between the People's Republic of China and the European Union. In particular, we are talking about such global economic projects as the “Global Gate” and “One Road”. At the same time, these projects also affect Kazakhstan, since it is one of the countries at the intersection of transport hubs. Based on this, the purpose of this work is to analyze the impact of the geo-economic and geopolitical aspects of the Global Gateway and One Road projects on Kazakhstan. At the same time, the author notes that these projects cover a wide range of issues related to transport, healthcare, climate, energy and other economic sectors and areas of activity. Ultimately, the author comes to the conclusion that it is extremely important for Kazakhstan to adhere to a multi-vector approach in its foreign policy. This allows him to act as a reliable mediator in regional processes. In the conditions of the modern globalized world, the Global Gate and One Belt, One Road projects are of particular importance for the geo-economic and geopolitical development of the countries included in these initiatives. Kazakhstan, as a key participant in transnational infrastructure projects, faces the challenge of effectively managing its resources and stakeholders.

The purpose of this study is to analyze the geo-economic and geopolitical impact of the Global Gate and One Belt, One Road projects on Kazakhstan. To achieve this goal, the following tasks have been set:

Study of the basic principles and objectives of the Global Gate and One Belt, One Road projects; Analysis of the impact of these projects on the economic development of Kazakhstan, including infrastructure investments, trade flows and economic cooperation; Assessment of the geopolitical consequences of Kazakhstan's participation in these projects, including changes in regional dynamics and foreign policy relations; Identification of potential advantages and risks for Kazakhstan from participating in the Global Gate and One Belt– One Road projects.

The research will be based on the collection and analysis of relevant information from various sources, including scientific publications, official documents, statistical data and expert assessments. The methods of analysis will include comparative analysis, predictive assessment and interpretation of data.

Key words: “Global Gateway”, “One Belt – One Road”, Kazakhstan, China, geopolitics.

Автор туралы мәлімет:

Бірімқұлова Гүлнара Өсербайқызы, PhD, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан.

Сведения об авторе:

Биримкулова Гульнара Усербаевна, PhD, Евразийский университет имени Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан.

Information about author:

Birimkulova Gulnara Userbayevna, PhD, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan.